

Svjetski stručnjaci na Brijunima na završnoj konferenciji projekta "The European Spa"

Povijesna lječilišta na Europskoj kulturnoj ruti i UNESCO-ovoj listi

Bogata lječilišna tradicija i visoka kvaliteta termalnih voda među prednostima su europskih i hrvatskih toplica. Ipak, zastarjelost ponude, pomalo "umoran" imidž i potreba za ulaganjima u infrastrukturu i dalje su ključni izazovi. Većina hrvatskih povijesnih lječilišta smještena je u manje razvijenom kontinentalnom dijelu Hrvatske, gdje razvoj zdravstvenog i lječilišnog turizma može pomoći i lokalnim gospodarstvima i lječilnicama, slažu se stručnjaci

Bath u Velikoj Britaniji - primjer dobre prakse modernizacije povijesnih termi

Bad Gastein u Austriji

Terapijski kraljolik

- Projekt "The European Spa and a Transnational Public Space and Social Metaphor", pokrenut uz pomoć HERA programa (Humanities in European Research Area), ima za svrhu rekonstruirati nastanak, prvotni i razvojne perspektive europskih povijesnih lječilišta, od "zlatnog doba" 18. i 19. stoljeća, preko izazova i promjena 20. stoljeća do danas. Cilj nam je raspraviti važnost ove transnacionalne baštine za revalorizaciju i oživljavanje povijesnih turističkih destinacija diljem Europe u 21. stoljeću. Njemački izvor s kraja 19. stoljeća izjavio ih je oko 650 u Europi, a naša je ambicija čitav potpenje mapirati njihovu rasprostranjenost i ulogu, ističe voditelj projekta dr. Christian Noack sa Sveučilišta u Amsterdamu.

Propitivanjem kozmopolitske dimenzije europske spa baštine, ovaj ambiciozni EU projekt istra-

žuje kako su se europske spa destinacije, s karakterističnim lječilištima i infrastrukturom, razvile u transnacionalni javni prostor i funkcionalne kao pozemica za pregozavanje o političkim, društvenim i kulturnim pitanjima od europske važnosti.

Na konferenciju stižu i eksperti svjetskih i europskih organizacija, poput EHITA-e, Europske udruge povijesnih termalnih gradova koja okuplja više od 50 destinacija umreženih i u Europsku rutu povijesnih lječilišta. Predvođe ih The Great Spas of Europe, 11 znamenitih europskih lječilišnih gradova iz sedam zemalja, koji su 2021. uvršteni na UNESCO-ovu listu svjetske baštine kao transnacionalno dobro. Baden-Baden, Vichy, Spa, Bath, Montecatini Terme, Karlovy Vary, Baden kraj Beča, Bad Kissinger i Bad Ems poznati su zbog

svoje univerzalne vrijednosti i zajedničke baštine europskih lječilišta koja se razvijala od rimskog doba do danas.

Uz jedinstvenu lječilišnu arhitekturu i infrastrukturu, mineralne i termalne izvore, europske spa gradove krasi prekrasni perivoji i parkovi, karakteristični "terapijski lječilišni kraljolik" u kojemu je rekreacija duž mreže izgrađenih staza bila propisana kao dio terapije. To su bila i mjesta kreacije kozmopolitskih kolonija europskih znanstvenika, pisaca i umjetnika, koji su u njima stvarali svoja najveća djela. Pokrovitelji europskim termalnim i klimatskim lječilištima često su bile kraljevske i carske obitelji, a popularizirala ih je europska aristokracija, ali i književnici i putopisci, čija djela pružaju izuzetan materijal za rekonstrukciju društvenih zbivanja.

Demokratizacija i industrijalizacija putovanja omogućila je lječilišna putovanja i nastaoj srednjoj klasi, a kozmopolitski karakter spa destinacija, kulturni transferi i socijalne interakcije pridonijeli su stvaranju transnacionalnog i modernog europskog identiteta.

- Veliki lječilišni gradovi u Austriji, Belgiji, Češkoj, Francuskoj, Njemačkoj, Italiji i Ujedinjenom Kraljevstvu predstavljaju jedinstveno kulturno dostignuće koje je svoj vrhunac doseglo u 18. i 19. stoljeću, kao karakterističan urbani tip i fenomen koji je pomogao u oblikovanju Europe kakvu poznajemo danas. Ti gradovi su dio EHITA mreže i zajedno radimo na njihovom promicanju kao povijesnih, kulturnih, zdravstvenih i wellness odredišta. Spajaju nas vrijednosti i znanja usmjerena na kvalitetni turizam i način života, svi naši članovi uključeni u Kulturnu rutu Vijeća Europe i UNWTO, ističe Mario Crecente, predsjednik znanstvenog odbora EHITA-e.

Zdravlje i povratak prirodi

U EHITA-i i Europskoj ruti termalnih gradova oduvijek su, uz Danurad, i Lipik i Varaždinske toplice. Sadržajni s europskim povijesnim lječilištima za hrvatske spa znači mogućnost međunarodnog umrežavanja i učenja od iskusnih europskih partnera, veću vidljivost i zajedničke promotivne aktivnosti kroz europske platforme poput Cafes of Europe, manifestacije i institucije, kao što je European Travel Commission.

Turizam je rođen u našim spa destinacijama, a cilj je povratiti duh tradicije povratkom održivom zdravstvenom i wellness turizmu. Rješenje za trenutnu krizu turističkog sektora je povratak izvorima i prirodnim lječilišnim bogatstvima, prilagođenima suvremenim klijentima. U Europi termalni su izvori uglavnom raspršeni po ruralnoj unutrašnjosti, što omogućuje razvoj održivog cjelokupnijeg turizma i kreiranje kraljolika za terapije i rekreacijske svrhe, daleko od prekrasne obale. Pitanje je kako obnoviti te kraljolice, zgrade i objekte, prilagođene suvremenim potrebama. Primjeri dobre prakse za hrvatske gradove su svakako Bath, ali i manja mjesta velike lječilišne tradicije poput Bad Emsa, ili prepoznatljivi gradovi poput Chavesa u Portugalu i Spanjolskoj, ukazuju na sugovornik.

Uz kulturnološki i historioografsku analizu prebogotog književnog, publicističkog i umjetničkog materijala koji je pratio razvoj europskih spa destinacija, na brijunskoj konferenciji bit će riječi o aspektu održivosti, važnosti ulaganja u turističku

Prvi grijani bazen s morskom vodom u Europi - wellness na Brijunima 1913.

Kiosk s povijesnim posterima u Vichyju

Montecatini Terme

prometu infrastrukturu te specijalizaciji destinacija zdravstvenog, wellness, sportskog i ekoturizma u sektoru prevencije i rehabilitacije za najranjivije skupine u (post)pandemijskom razdoblju. Zdravlje i wellness uz povratak prirodi i tradicionalnim oblicima putovanja svjetski su turistički trendovi. Bogata lječilišna tradicija i visoka kvaliteta termalnih voda među prednostima su europskih i hrvatskih toplica. Ipak, zastarjelost ponude, pomalo "umoran" imidž i potreba za ulaganjima u infrastrukturu i dalje su ključni izazovi.

Zdravstveni turizam najbrže je rastući dio turističke industrije, uz godišnji rast po stopi 15-20 posto. U ovom segmentu Hrvatska ima izuzetno jaku resursnu osnovu i bogatu tradiciju. Riječ je o proizvodu koji nije vezan uz sunce i more pa snažno utječe na produljenje sezone, ukazuju stručnjaci.

- Uvrštenje europskih povijesnih lječilišta na UNESCO-ovu listu i Kulturnu rutu Vijeća Europe predstavlja važan strateški i marketinški iskorak, koji ističe važnost spa gradova u europskoj kulturnoj povijesti, ali i u promišljanju održiv-

Povijesna termalna kada - Spa u Belgiji

Karlovy Vary u Češkoj

Kozmopolitske kolonije

To su bila i mjesta kreacije kozmopolitskih kolonija europskih znanstvenika, pisaca i umjetnika, koji su u njima stvarali svoja najveća djela. Pokrovitelji europskim termalnim i klimatskim lječilištima često su bile kraljevske i carske obitelji, a popularizirala ih je europska aristokracija, ali i književnici i putopisci, čija djela pružaju izuzetan materijal za rekonstrukciju društvenih zbivanja

ne investicije u povijesne lječilišne objekte (nažalost, kupke iz 1880-ih pretvorene su u hotel i trgovački centar). Harrogate je počeo kampanju "zdrav i sretan", povezujući zanimanje za povijest lječilišta i današnje fizičko i mentalno zdravlje, kroz vodene setnje gradom koje kombiniraju obrazovanje, zabavu i blagu tjeležebzu.

Globalni trendovi

Globalni trendovi idu u prilog povijesnim turističkim destinacijama, no bitno je usmjeriti se na krajnje korisnika i njegovu dobrobit, razlikovati neoliberalnu wellness industriju s njenom težnjom k individualizaciji i izolaciji, i pojam wellnessa u smislu društvene dobrobiti koji je bio, i još jest, propagiran javnim prostorima u kojima se ljudi okupljaju.

Nije slučajno da se konferencija održava u NP Brijuni, zaštićenom području kulturne i prirodne baštine jedinstvene turističke tradicije: iako su još od antike imali ključnu funkciju aristokratske okolice, početke modernog turizma obilježilo je pozicioniranje otočja kao elitnog klimatskog lječilišta, a Prvi svjetski rat prekinuo je ambiciozne planove razvoja zdravstvenog turizma temeljene na ekskluzivnom wellness-centru i bazenu s grijanom toplom vodom te nerealiziranim sanatorijem i Kurhausom u uvali Dobrika.

Između dva svjetska rata Brijuni su promovirani kao otočje elitnih sportova i zabave, pa se tako ove godine obilježava i stoljeće golfa na Brijunima. Nakon obilježavanja predsjednika su rezidencija i poprište diplomatskih aktivnosti te međunarodnih susreta i konferencija. Upravo činjenica da su bili zatvoreni za javnost do proglašenja nacionalnim parkom 1983. sačuvala je Brijune od ključnih izazova (ne)održivosti masovnog turizma. Opredijeljeni za odgovoran i održiv ekoturizam, Brijuni nastavljaju opsežnu revalorizaciju infrastrukture kroz EU projekte. Finalnu konferenciju prati i putokaz izložba koju su realizirali studenti kulture i turizma s pulskog Sveučilišta, uz pomoć doc. Nataše Urošević, iz monografije dr. Mirjana Kos Nalaz.

budućnosti. Stupanj do kojeg će lječilišni gradovi iskoristiti ove preštite titule ovisi o profesionalnosti gradskog/turističkog menadžmenta. U promišljanju razvoja treba dobro balansirati između poslovnog i kulturnog aspekta, sektora kulture i turizma, materijalnih i nematerijalnih vrijednosti, ističu članice pro-

jektom tima dr.sc. Astrid Kohler i dr.sc. Wiebke Kolbe. Kao primjer dobre prakse Henrike Schmidt sa Sveučilišta u Berlinu navodi Baden-Baden, koji uspješno koristi duhu lječilišnu tradiciju u promociji, povlačeći paralele s modernim toplicama. Isto vrijedi i za Spa u Belgiji, gdje traju opsež-